

Майковская В. И. Проблема внедрения компетентностного подхода при формировании предпринимательской компетентности будущих специалистов сферы обслуживания в Украине.

В статье затронута проблема внедрения компетентностного подхода при формировании предпринимательской компетентности будущих специалистов сферы обслуживания. Установлено, что предпринимательская компетентность является поведенческой и базируется на навыках творчества, критического мышления, решении проблем, инициативности, настойчивости и умении сотрудничать. Рассмотрены подходы к модернизации в компетентностном формате структуры и содержания образовательных программ в Украине. Предпринята попытка обобщить результаты анализа в высшей школе рабочих программ учебных дисциплин. Выявлено, что реальная их структура не нацелена на получение результатов обучения, и это противоречит компетентностной парадигме образования. Предложена структура учебных программ профессиональной подготовки специалистов на основе применения функционально-компетентностного анализа профессиональной деятельности.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, образовательный процесс, результаты обучения, образовательная программа, рабочая программа, компетентностный подход, ключевая компетентность, предпринимательская компетентность.

Maikovska V. I. The problem of competence approach implementation during forming entrepreneurial competence of future professionals in the service sector in Ukraine.

The article raises the problem of the implementation of a competency approach for shaping the entrepreneurial competence of future professionals in the service sector. It is found that entrepreneurial competence is behavioral and it is based on creativity, critical thinking, problem solving, initiative, persistence and ability to cooperate. Approaches to the modernization of the structure and content of educational programs in Ukraine in the competent format are considered. It was an attempt to summarize the results of the analysis of the academic disciplines' work programs in high school. It is found that their actual structure is not aimed at obtaining learning outcomes, and this contradicts the competency paradigm of education. The structure of educational programs of specialist's professional training is offered on the basis of application of functional and competency analysis of professional activity.

Key words: professional training, educational process, learning outcomes, educational program, work program, competence approach, key competency, entrepreneurial competence.

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-68.30>

Моренко О. М.

ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ

Стаття присвячена проблемі формування готовності до професійного самовдосконалення викладачів закладів вищої освіти. Вища школа потребує викладачів, які здатні ефективно працювати в умовах зростання обсягів інформації, проектувати і проводити заняття, створюючи атмосферу дослідницько-пізнавальної співпраці, власним прикладом формувати дослідницьку позицію, прагнуть до професійного розвитку, саморозвитку, самовдосконалення і самореалізації.

Одним із напрямів професійної підготовки майбутніх фахівців має стати формування їх готовності до професійного самовдосконалення, що можливе за умови готовності викладачів супроводжувати цей процес. Що дало б змогу викладачам та здобувачам творчо проявляти свої індивідуальні здібності, реалізувати інтелектуальний потенціал, застосовувати весь комплекс знань умінь і навичок до виконання завдань професійної діяльності без хронічної перетруди, дистресу, професійного вигорання та для збереження професійного здоров'я.

У статті розкрито поняття "готовність до професійного самовдосконалення" та визначено ознаки та етапи готовності викладачів до професійного самовдосконалення.

Ключові слова: готовність, професійне самовдосконалення, професійна компетентність, складові готовності до професійного самовдосконалення.

Бурхливий інформаційно-технологічний розвиток продукує глобальні трансформації, соціально-економічні зміни, у сучасному глобалізованому суспільстві зростають вимоги і до якості освіти. Відбувається трансформація змісту освіти, використання в освітньому просторі сучасних технологій викладання, інноваційні перетворення в управлінні закладами освіти вимагають від викладачів вищих навчальних закладів новітніх знань та умінь, гнучкого мислення, активності, прагнення до творчості, здатності до аналізу, готовності до нововведень, трансферу знань та технологій до професійної діяльності [1, с. 264]. Вища школа потребує викладачів, які здатні ефективно працювати в умовах зростання обсягів інформації, прагнуть до професійного розвитку, саморозвитку, самовдосконалення і самореалізації, проектують і проводять заняття та виховні заходи, створюючи атмосферу дослідницько-пізнавальної співпраці, власним прикладом формують дослідницьку позицію, творчі здібності, високий рівень мовно-мовленнєвої і читацької культури

молодих громадян України. Очевидно, що без якості надання освіти викладачами неможлива якість отримання освіти здобувачами, що можна реалізувати за умови постійного професійного самовдосконалення викладачів закладів вищої освіти. Сучасний викладач має бути спроможним до саморозвитку та самовдосконалення в ситуації, яка постійно змінюється, готовим до якісної реалізації знань умінь та навичок у професійній діяльності.

Науковцями розроблені теоретичні основи самовдосконалення, професійного розвитку та саморозвитку особистості, загальні концепції педагогічного стимулювання цих процесів (О. Ігнатюк, І. Ігнацевич, Е. Коваленко, М. Костенко, В. Лозовий). Діяльність викладача вищої школи в контексті сучасної філософії освіти висвітлена в працях І. Зязюна, С. Вітвицької, Н. Гузій, М. Супрун, Т. Сущенко, Т. Федірчик та ін. На необхідності постійної самопідготовки, самовдосконалення викладачів закладів вищої освіти наголошують Т. Борова, Т. Вахрушева, Л. Кайдалова, Н. Лосєва, О. Мамічева, В. Тищенко, Н. Щокіна та ін.

На думку науковців, підвищення рівня майстерності педагогічних кадрів вищої школи можливе за умов модернізації української професійної освіти. Вітчизняні науковці досліджували питання ефективності діяльності викладача вищої школи (Н. Гузій, О. Гура, О. Дубасенюк, О. Жигло, М. Козяр, В. Коновалова, Н. Лосєва, О. Романовська та ін.). Дослідниками визначено закономірності педагогічної діяльності у закладах вищої освіти, критерії ефективності діяльності викладача, основні характеристики його професіоналізму.

Мета статті – на основі аналізу наукових джерел та наявної практики розкрити сутність поняття “готовність до самовдосконалення”, визначити складники готовності викладачів до професійного самовдосконалення.

Викладач вищого навчального закладу свою професійну діяльність здійснює у кількох напрямках: педагогічна, методична, наукова, виховна складові частини. Педагогічну складову частину прийнято вважати пріоритетною [5, с. 47].

Успіх у навчально-виховному процесі освіти майбутнього не може забезпечуватися тільки якістю використання технологій. На одержання педагогічних результатів у процесі застосування технології впливає професійна майстерність викладача. Педагогічна майстерність є важливою складовою частиною професійної діяльності викладача [5, с. 48].

Для усвідомлення витоків розвитку майстерності та шляхів професійного самовдосконалення доцільно сформулювати визначення педагогічної категорії “педагогічна майстерність”:

- це комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі, з певними особливостями:
- педагогічна майстерність у структурі особистості – це система, здатна до самоорганізації, системоутворюючим чинником є гуманістична спрямованість;
- фундаментом професійної майстерності є професійна компетентність (спрямованість і професійні знання – основа професіоналізму в діяльності, що забезпечує самоорганізацію системи);
- педагогічні здібності забезпечують швидкість самовдосконалення;
- техніка, що спирається на знання і здібності, дає змогу виявити внутрішній потенціал педагога, гармонізуючи структуру педагогічної діяльності [4, с. 25].

Нині є розуміння *професійної компетентності* педагога як певного рівня його професійної підготовки, що забезпечує здатність суб'єкта праці до виконання ним завдань і обов'язків педагогічної діяльності, міри й основного критерію його відповідності вимогам професійної діяльності. Професійна компетентність як складник професійної культури педагога, основа його професіоналізму й майстерності забезпечує успішність професійного розвитку фахівця й проявляється в різних видах педагогічної діяльності.

Структурним компонентом професійної компетентності фахівця є три сфери: мотиваційна, предметно-практична та саморегуляція [12, с. 137].

Базовим компонентом професійної компетентності викладача вищого навчального закладу є психолого-педагогічна компетентність як цілісний, динамічний особистісно-професійний феномен, що забезпечує його професійну самоорганізацію відповідно до вимог науково-педагогічної діяльності. Психолого-педагогічна компетентність представлена діяльнісними та особистісними компонентами, механізмами й процесами їх свідомої генералізації та прояву. Зміст зазначених складників зумовлений особливостями науково-педагогічної діяльності та професіогенезу викладача вищого навчального закладу [2, с. 6].

Педагогічна діяльність висуває вимоги до особистості викладача вищої школи (З. Ф. Єсарева):

- володіння системою педагогічних знань (чітке усвідомлення кінцевої мети навчання та виховання у закладах вищої освіти, знання особливостей функціонування педагогічної системи, знання дидактики вищої школи);
- володіння системою психологічних знань (знання психологічних закономірностей навчання та виховання у вищій школі з урахуванням особливостей студентства та характеру взаємодії структурних компонентів педагогічної системи вищої школи, знання власних індивідуальних і типологічних особливостей власної особистості, знання психологічних особливостей перебігу діяльності викладача як педагога та вченого);
- комунікативна та організаторська майстерність [6, с. 279].

Педагогічна праця викладача вищого навчального закладу є особливою формою професійної діяльності, змістом якої є навчання, виховання і розвиток студентів, сприяння формуванню в них фахових знань, умінь

і навичок, активної життєвої позиції, що дасть змогу майбутньому випускнику активно включитися у суспільну, культурну, політичну та інші сфери життя суспільства. Результатом викладацької діяльності є розвиток студента, його особистісне, інтелектуальне удосконалення, самовизначення особистості, затребуваність відповідного фахівця не тільки на національному ринку праці, але й на міжнародному. Тому заклади вищої освіти стають “візитівкою” держави, перетворюються на підґрунтя міжнародної конкурентоспроможності країни.

На думку І. А. Зязюна, педагог – найактивніший учасник освітнього процесу; його активність має внутрішньо мотивуватися, а не лише примушуватися [4, с. 4].

Професійна діяльність педагога вищої школи, на думку О. І. Гури, передбачає: дослідження явищ об’єктивної дійсності, аналіз, синтез та їх генералізацію для подальшого обґрунтування, оформлення та викладання в контексті власного наукового підходу або теорії у вигляді наукового знання; єдність викладання навчальної дисципліни і наукової діяльності; керівництво навчально-пізнавальною діяльністю студентів за допомогою логіки викладеної науки, її теорії, перспектив розвитку та наявних наукових проблем; навчання методів роботи у лабораторіях, використання технічних засобів навчання, методик спостереження й експерименту; керівництво, стимулювання самостійної роботи студентів; сприяння розвитку їх загальнолюдських властивостей, світогляду; формування і розвиток професійних якостей майбутніх спеціалістів тощо.

Ефективність професійної діяльності викладача базується на достатньому рівні розвитку професійних знань, умінь і професійних якостей фахівця, що визначає готовність викладача до професійно-педагогічної діяльності, яка є складним, системним особистісно-професійним явищем. У структурі готовності виділяють кілька компонентів: 1) мотиваційний; 2) змістовно-операційний; 3) рефлексивний [8].

Мотиваційний компонент готовності особистості до викладацької діяльності, що забезпечує професійну спрямованість особистості, є базовим, що складається із системи мотивів, особистісних смислів та цілей, які визначають професійну діяльність викладача.

Мотиваційний компонент готовності особистості до викладацької діяльності доцільно розглядати, виходячи з видів професійної діяльності викладача вищого навчального закладу, як єдність мотивації педагогічної та наукової діяльності. Структуру мотивації педагогічної діяльності становлять мотиви досягнення; мотиви зацікавленості та захоплення предметом, що викладається; мотиви захоплення спілкуванням зі студентами.

Мотивацію наукової діяльності становлять пізнавальні мотиви та мотиви творчої діяльності, мотиви зацікавленості певною наукою або проблемою, соціальні мотиви, мотиви самореалізації, саморозвитку, альтруїстичні мотиви [8].

Ціннісна складова частина готовності особистості до викладацької діяльності визначає її загальну гуманістичну спрямованість, педагогічне покликання, педагогічну культуру, педагогічний світогляд. Це базовий, системоутворювальний складник-орієнтир (І. Ф. Ісаєв), яка зумовлює всі інші та є сукупністю прийнятих викладачем норм, що регламентують його професійно-педагогічну діяльність.

Базова складова частина мотиваційної готовності викладача є мотивацією професійного самовдосконалення, адже саме вона забезпечує постійний професійний розвиток особистості відповідно до вимог професійної діяльності в ситуації соціальної, економічної, наукової, інформаційної та ін. невизначеності. Розглянемо зміст професійного самовдосконалення викладача вищого навчального закладу для визначення тих умов, які б сприяли розвитку його мотивації [8].

Л. Сущенко визначає професійне самовдосконалення педагога як внутрішній процес якісних самозмін, який відбувається шляхом усвідомлення особистістю необхідності самовдосконалення, грамотного самоаналізу, власних роздумів і педагогічної рефлексії, мотивованого, цілеспрямованого й добре організованого руху до найкращого в собі [9, с. 6].

Професійне самовдосконалення особистості розглядається вченими як цілеспрямована, систематична, високоорганізована й творча діяльність, що полягає в самостійному поглибленні й розширенні фахових знань, розвитку умінь, здібностей, професійно значущих якостей особистості та передбачає безперервне формування її кваліфікації й особистісне зростання [3, с. 6].

Ознаки професійного самовдосконалення:

- об’єкт і суб’єкт процесу вдосконалення збігаються (аутоспрямованість);
- педагог сам планує та передбачає власну активність (самостійність);
- ініціатива завжди походить від самого педагога (самодетермінованість);
- самовдосконалення – це усвідомлений і вольовий процес (усвідомленість);
- забезпечує досягнення позитивного результату, прогресу (позитивна модальність);
- передбачає пошук непередбачених засобів і шляхів (творчий характер), поєднує та спрямовує всі форми активності педагога (інтегративність) [11, с. 10].

Створення у закладі вищої освіти сприятливих умов процесу самовдосконалення дасть змогу забезпечити формування мотивації до професійного зростання та реалізацію навичок здійснення професійного самовдосконалення викладача.

Н. М. Лосева вважає, що спрямованість свідомості на себе як на суб’єкт педагогічної діяльності, здатність до рефлексії, організація самопізнання, використання спільних форм діяльності, широке залучення до

різних форм педагогічної діяльності, надання можливості для найбільш повного порівняння й оцінювання професійно важливих якостей, умінь і навичок, формування правильного оцінного ставлення до себе й до інших – це комплекс умов, що сприяють виникненню потреби у професійному самовдосконаленні педагога та формують його професійної самосвідомість [7].

В загальній мотивації професійної діяльності фахівця виділяють первинне (ставлення особистості до професійних вимог) та вторинне ставлення (прагнення до професійного самовдосконалення). Передумовою професійного самовдосконалення є ставлення фахівця до вимог, що висунуті: якщо особистість має індиферентне ставлення до професійної діяльності, то професійний розвиток не відбудеться. Тільки за умови свідомого прийняття професійних вимог особистість буде відчувати потребу в самовдосконаленні, яка забезпечується механізмом постійного подолання внутрішніх протиріч між рівнем професійної готовності фахівця (Я-реальне професійне) та змодельованим її рівнем (Я-ідеальне професійне).

Оскільки самовдосконалення – процес неперервний, такий, що діалектично розвивається, уявлення фахівця про Я-ідеальне професійне постійно змінюється, а вимоги до себе постійно зростають. Це зумовлює нескінченність процесу професійного самовдосконалення, його тривалість протягом професійного життя особистості.

Професійне самовдосконалення фахівця відбувається у двох взаємопов'язаних формах: самовиховання та самоосвіта, що доповнюють одна одну та визначають напрям професійного зростання особистості. Самовиховання є активною, цілеспрямованою діяльністю особистості, метою якої є систематичне формування та розвиток позитивних та усунення негативних якостей у себе. Змістом самоосвіти є оновлення та вдосконалення професійних знань, умінь та навичок для досягнення найвищого рівня професійної компетентності.

Основними напрямками професійного самовдосконалення викладачів вищих навчальних закладів визначені такі: 1) розвиток світоглядної та позиційної визначеності, моральності, розширення свого кругозору; 2) удосконалення професійних та організаторських якостей; 3) формування загальної, технічної, правової та педагогічної культури, естетичних та фізичних якостей; 4) постійне оновлення знань, удосконалення практичних навичок та вмінь; 5) формування навичок самостійної роботи над собою, здатності до постійного самовдосконалення, усталеної мотивації професійного та особистісного розвитку; 6) опрацювання вміння керувати власною поведінкою, потребами та почуттями, оволодіння методами та прийомами емоційно-вольової саморегуляції тощо.

Як певний процес професійне самовдосконалення викладача відбувається за такими етапами.

Перший етап – самопізнання та прийняття рішення займатися самовдосконаленням. Самопізнання – це складний процес визначення фахівцем власних здібностей та можливостей, рівня розвитку професійних якостей. Воно відбувається за такими напрямками: самопізнання у системі соціально-психологічних відносин; вивчення рівня професійної компетентності; самооцінка, що виникає на основі співставлення набутих професійних знань, умінь, навичок та професійних якостей із вимогами професійної діяльності.

На основі самопізнання, в результаті глибинного переживання внутрішньо особистісного конфлікту у фахівців виникає рішення займатися самовдосконаленням, створюється модель майбутньої роботи над собою.

Другий етап – планування та визначення програми самовдосконалення (визначенням мети та завдань).

Третій етап – безпосередня практична діяльність із реалізації поставлених завдань, пов'язаних із роботою над собою (систематична та цілеспрямована робота).

Четвертий етап – самоконтроль та самокорекція цієї діяльності (рефлексія).

Існування самого процесу професійного самовдосконалення викладача залежить від його мотиваційного спрямування – сукупності прагнень та умов, що його детермінують, спрямовують та регулюють на всіх етапах перебігу [8].

Педагогічна праця – особливий вид висококваліфікованої розумової і практичної діяльності творчого, неповторного характеру, яка вирізняється високим рівнем нервово-психічної напруги. Праця викладача є свідомою доцільною діяльністю з навчання, виховання і розвитку різних видів досвіду суб'єктів учіння.

О. А. Чаркіна вважає, що професійна діяльність викладачів сучасних закладів вищої освіти відрізняється від інших категорій праці постійною нервово-психічною напругою, зумовленою специфікою надання освітніх послуг в умовах переходу до нових стандартів вищої освіти. На думку автора, чинниками ризику для викладачів як представників соціономічної професії постають емоційна затратність і стресогенність праці, відсутність умов для зняття психоемоційної втоми на робочому місці, слабка обізнаність освітян у питаннях психогігієни.

Ефективність професійної діяльності викладачів нерозривно пов'язана з питаннями збереження професійного здоров'я:

- здатності організму зберігати й активізувати компенсаторні, захисні, регуляторні механізми, що забезпечують працездатність, ефективність і розвиток особистості в різних умовах професійної діяльності визначається як професійне здоров'я педагога;

- фізичні і психічні здібності, що дають змогу оптимально виконувати професійну діяльність і зберігати професійне довголіття;

– інтегральна характеристика функціонального стану організму викладача за фізичними і психічними показниками, що визначає його здібності до професійної діяльності та стійкість до несприятливих чинників, які її неодмінно супроводжують, зокрема в умовах модернізації.

Стан професійного здоров'я викладачів ВНЗ завжди викликав занепокоєність фахівців через неергономічність системи вищої освіти:

1) відсутність раціонального режиму праці (зокрема, збіг навантаження на денному і заочному відділеннях); 2) перевантаження мовленнєвого апарату (на прикладі диспропорцій в розподілі аудиторної і позааудиторної роботи); 3) навантаження на одні й ті самі центри кори головного мозку з виникненням застійних джерел збудження й нерівномірного кровопостачання; 4) відсутність достатньої фізичної активності (гіподинамія); 5) психоемоційні перенавантаження (інформаційний та емоційний стрес); 6) низький рівень дотримання встановлених санітарно-гігієнічних норм розумової діяльності; 7) відсутність спеціалізованої служби, яка б контролювала стан професійного здоров'я викладачів ВНЗ.

О. А. Чаркіна у своєму дослідженні емпірично довела необхідність організації на державному рівні системи заходів із профілактики професійного стресу у викладачів ВНЗ як чинника, що блокує акмепсихологічний розвиток науково-педагогічного працівника, оскільки вигорання одночасно деформує емоційну, когнітивну і соматичну сфери особистості, моделюючи зміст і знижуючи продуктивність виконуваної нею освітньої діяльності [10, с. 278].

Підвищення компетентності та безперервне навчання науково-педагогічних працівників навичок психогігієни і психопрофілактики можливі за умови їх готовності до постійного професійного самовдосконалення.

Висновки. Отже, викладач має бути спроможним до саморозвитку та самовдосконалення в ситуації, що постійно змінюється, бути готовим до якісної реалізації знань умінь та навичок у професійній діяльності. У структурі готовності є мотиваційний, змістовно-операційний та рефлексивний компоненти.

Самовиховання та самоосвіта – взаємопов'язані форми професійного самовдосконалення фахівця. Самовдосконалення проходить певні етапи: самопізнання, планування та визначення програми, безпосередня практична діяльність із реалізації поставлених завдань, самоконтроль та самокорекція цієї діяльності. Існування самого процесу професійного самовдосконалення викладача залежить від його мотиваційного спрямування. Передумовою професійного самовдосконалення є позитивне ставлення фахівця до професійних вимог.

Самовдосконалення – процес неперервний, що базується на уявленні фахівця про Я-ідеальне професійне, яке постійно змінюється, а вимоги до себе постійно зростають. Це зумовлює нескінченність процесу професійного самовдосконалення, його тривалість протягом професійного життя особистості, що забезпечить професійне зростання та профілактику професійних деформацій.

Використана література:

1. Васильєва Л. М. Формування готовності викладачів вищих навчальних закладів до інноваційної професійної діяльності. *Молодий вчений*. 2018. № 1(1). С. 264–267.
2. Гура О. І. Теоретико-методологічні основи формування психолого-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу в умовах магістратури : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ. 2008. 36 с.
3. Дудікова Л. В. Формування готовності до професійного самовдосконалення у майбутніх лікарів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця. 2011. 22 с.
4. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність : підручник. Київ : СПД Богданова А. М., 2008. 376 с.
5. Кляп М. І. Підвищення педагогічної майстерності викладача ВНЗ у контексті інтернаціоналізації вищої школи України. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя : проблеми теорії і практики* : збірник наукових праць. Випуск 25 (35). Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. 180 с. С. 47–52.
6. Княжева І. А. Проблема підготовки викладачів вищої школи до педагогічної діяльності в умовах магістратури в сучасних наукових дослідженнях. *International Scientific-Practical Conference Theoretical and applied researches in the field of pedagogy, psychology and social sciences* : Conference Proceedings, December 28–29, 2016. Kielce : Holy Cross University. С. 277–280.
7. Лосєва Н. М. Самовдосконалення викладача : навч.-метод. посібник. Донецьк : ДонНУ, 2004. 300 с.
8. Приходько Т. П. Мотивація професійного самовдосконалення викладача економічного напрямку як складова його готовності до педагогічної діяльності у вищій школі. *Ефективна економіка*. 2012. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_3_38. (дата звернення: 15.04.2019).
9. Сущенко Л. О. Теоретичні і методичні засади організації науково-дослідної роботи майбутніх педагогів у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2014. 40 с.
10. Чаркіна О. А. Психогігієна професійного здоров'я викладача внз у контексті акмепсихології. *International Scientific-Practical Conference Theoretical and applied researches in the field of pedagogy, psychology and social sciences* : Conference Proceedings, December 28–29, 2016. Kielce : Holy Cross University. С. 277–280.
11. Шестакова Т. В. Формування готовності майбутніх педагогів до професійного самовдосконалення : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Інститут вищої освіти АПН України. Київ, 2006. 22 с.
12. Яценко В. В. Професійна компетентність студентів як чинник професійної зрілості фахівця. *International Scientific-Practical Conference Theoretical and applied researches in the field of pedagogy, psychology and social sciences* : Conference Proceedings, December 28–29, 2016. Kielce : Holy Cross University. 292 pages. С. 136–139.

References:

1. Vasilyeva L. M. (2018) Formuvannya gotovnosti викладачів вищих навчальних закладів до інноваційної професійної діяльності [Formation of readiness of teachers of higher educational institutions for innovative professional activities] *Molodij vchenij*. № 1(1). S. 264–267 [in Ukrainian]
2. Gura O. I. (2008) Teoretiko-metodologichni osnovi formuvannya psihologo-pedagogichnoyi kompetentnosti викладача вищого навчального закладу в умовах магистратури [Theoretical and methodological foundations of formation of psychological and pedagogical competence of a teacher of a higher educational establishment in the conditions of a magistracy]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
3. Dudikova L. V. (2011) Formuvannya gotovnosti do profesijnogo samovdoskonalennya u majbutnih likariv [Formation of readiness for professional self-improvement of future doctors]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Vinnicya [in Ukrainian].
4. Zyazyun I. A. (2008) Pedagogichna majsternist [Pedagogical skill] : pidruchnik. Kyiv, SPD Bogdanova A. M. : [in Ukrainian]
5. Klyap M. I. (2015) Pidvishennya pedagogichnoyi majsternosti викладача VNZ u konteksti internacionalizaciyi vishoyi shkoli Ukrayini [Improving the teacher's teaching skills in higher education in the context of the internationalization of higher education in Ukraine]. *Naukovij chasopis nacionalnogo pedagogichnogo universitetu imeni M. P. Dragomanova. Seriya 16. Tvorchya osobistist uchitelya : problemi teorii i praktiki : zbirnik naukovih prac*. Vipusk 25 (35). Kyiv : Vid-vo NPU imeni M. P. Dragomanova. S. 47–52 [in Ukrainian].
6. Knyazheva I. A. (2016) Problema pidgotovki викладачів вищого навчального закладу до педагогічної діяльності в умовах магистратури в сучасних наукових дослідженнях [The problem of preparing teachers of higher education for pedagogical activity in the conditions of a magistracy in modern scientific research]. *International Scientific-Practical Conference Theoretical and applied researches in the field of pedagogy, psychology and social sciences* : Conference Proceedings, December. Kielce : Holy Cross University. S. 277–280 [in Polish].
7. Losyeva N. M. (2004) Samovdoskonalennya викладача [Self-improvement of the teacher: teaching method]. navch.-metod. posib. Doneck [in Ukrainian].
8. Prihodko T. P. (2012) Motivaciya profesijnogo samovdoskonalennya викладача економічного напрямку як складова його готовності до педагогічної діяльності у вищій школі [Motivation of professional self-improvement of the teacher of economic direction as a part of his readiness for pedagogical activity in high school]. *Efektivna ekonomika*. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_3_38. (data zvernennya: 15.04.2019).
9. Sushenko L. O. (2014) Teoretichni i metodichni zasady organizaciyi naukovu-doslidnoyi roboti majbutnih pedagogiv u vishih navchalnih zakladah [Theoretical and methodical principles of organization of research work of future teachers in higher educational establishments]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kiyiv [in Ukrainian].
10. Charkina O. A. (2016) Psihogigiyena profesijnogo zdorov'ya викладача vnz u konteksti akmeopsihologiyi [Psychohygiene of the professional health of the professor in the context of acmeopsychology]. *International Scientific-Practical Conference Theoretical and applied researches in the field of pedagogy, psychology and social sciences* : Conference Proceedings, Kielce: Holy Cross University. S. 277-280 [in Polish].
11. Shestakova T. V. (2006) Formuvannya gotovnosti majbutnih pedagogiv do profesijnogo samovdoskonalennya [Formation of readiness of future teachers for professional self-improvement]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
12. Yacenko V. V. (2016) Profesijna kompetentnist studentiv yak chinnik profesijnoyi zrilosti fahivcy [Professional competence of students as a factor of professional maturity of a specialist]. *International Scientific-Practical Conference Theoretical and applied researches in the field of pedagogy, psychology and social sciences* : Conference Proceedings, Kielce : Holy Cross University. S. 136–139 [in Polish].

Моренко О. М. Особенности готовности преподавателей высших учебных заведений к профессиональному самосовершенствованию.

В статье рассмотрены вопросы формирования готовности к профессиональному самосовершенствованию преподавателей высших учебных заведений. Высшей школе нужны преподаватели, которые способны эффективно работать в условиях увеличения объемов информации, умеющие проектировать и проводить занятия, создавая атмосферу исследовательско-познавательного сотрудничества, собственным примером формировать исследовательскую позицию, которые стремятся к профессиональному развитию, саморазвитию, самосовершенствованию и самореализации.

Одним из направлений профессиональной подготовки будущих специалистов должно стать формирование их готовности к профессиональному самосовершенствованию, что возможно при условии готовности преподавателей сопровождать этот процесс. Это позволило бы преподавателям и студентам творчески проявлять свои индивидуальные способности, реализовать интеллектуальный потенциал, применять весь комплекс знаний, умений и навыков к выполнению задач профессиональной деятельности без хронического переутомления, дистресса и профессионального выгорания.

В статье рассматривается понятие “готовность к профессиональному самосовершенствованию” и определены составляющие готовности преподавателей к профессиональному самосовершенствованию.

Ключевые слова: готовность, профессиональное самосовершенствование, профессиональная компетентность, составляющие профессионального самосовершенствования.

Morenko O. M. Peculiarities of readiness of teachers of higher education institutions to professional self-improvement.

The article is devoted to the problem of formation of readiness for professional self-improvement of teachers of institutions of higher education. The high school needs teachers who are capable of working effectively in conditions of growth of information volumes, designing and conducting classes, creating an atmosphere of research and cognitive cooperation, with their own example, to form a research position, seek professional development, self-development, self-improvement and self-realization.

One of the areas of professional training for future specialists should be the formation of their readiness for professional self-improvement, which is possible only with the readiness of teachers to accompany this process. That would enable teachers and applicants to creatively demonstrate their individual abilities, realize their intellectual potential, apply the whole complex of knowledge of skills and abilities to perform professional tasks without chronic exhaustion, distress and professional burnout.

Key words: readiness, professional self-improvement, professional competence, components of readiness for professional self-improvement.